

Werkplan SHCL 2024

75 jaar voor Limburg

Bron afbeelding voorzijde: HCL, Briefhoofdencollectie, doos nr. 14 Maastricht - Eber-Eymael

Inleiding

In 2024 bestaat het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg 75 jaar. Gedurende het komend jaar zullen we op verschillende momenten stilstaan bij dit jubileum, niet alleen door terug te blikken maar ook door vooruit te kijken naar onze positie in de erfgoed- en onderzoeksdomeinen van de toekomst.

Sinds 1949 heeft het SHCL als voornaamste doel het verzamelen, beheren en ter beschikking stellen van archieven, boeken, tijdschriften, brochures en beeldmateriaal die betrekking hebben op het maatschappelijk leven in Limburg. Gaandeweg is de publiekswerking een steeds essentiëler aspect geworden van onze inspanningen. Daarnaast bevordert het Centrum wetenschappelijk onderzoek en bekleedt zijn directeur sinds 1983 een bijzondere leerstoel aan de Universiteit Maastricht. Deze leerstoel heeft als opdracht om de geschiedenis van Limburg te bestuderen in een vergelijkend kader. Met dit veelomvattende takenpakket voorziet het SHCL in een basisbehoefte op het gebied van cultuur, erfgoed en onderzoek. Zowel de Provincie Limburg als de Universiteit Maastricht ondersteunen de werking van het SHCL door middel van structurele subsidies.

Conform de opdracht die het SHCL zichzelf in het werkplan van vorig jaar heeft gesteld, is een meerjarenvisie voor de periode 2023-2027 opgemaakt, die nu ook op onze website staat. Hieruit volgen voor 2024 de volgende actiepunten:

- **Collectiebeheer:** focus op unieke bedrijfsarchieven, start inventarisatie ENCI-archief
- **Digitalisering:** voortzetting Metamorfozeproject rond het Sphinxarchief en ontsluiting van beeldmateriaal uit de Sphinx en Société Céramique collecties
- **Onderzoek:** verschillende publicaties om het onderzoeksthema 'De sociale geschiedenis van het Limburgse landschap' sterker (academisch) te verankeren
- **Publiek:** professionalisering en verbreding publieksbereik, o.a. met nieuwe medewerker communicatie en met medewerking van erfgoedvrijwilligers
- **Samenwerking:** mede-uitvoering van projecten van de Coöperatie Erfgoed Limburg en van LinkedOpenLimburg, de provinciale digitaliseringsstrategie voor cultureel erfgoed in de provincie

De uitvoering van onze missie geschiedt met een scherp oog voor het cultureel erfgoed in de gehele provincie Limburg, van Eijsden tot Mook en van Vaals tot Weert. Onze verzamelingen zijn een reflectie van de samenleving zoals deze gedurende de afgelopen twee eeuwen in onze regio vorm heeft gekregen. Wij nemen de verantwoordelijkheid voor het beheer van de manifestaties van Limburgse identiteiten en dragen op die manier actief bij aan de evolutie daarvan. Dit werkplan belicht achtereenvolgens de activiteiten van de afdelingen Collecties, Publiek en Onderzoek, en focust vervolgens specifiek op onze samenwerking met de

Universiteit Maastricht en de erfgoedinstellingen binnen de provincie. Hierbij gaat bijzondere aandacht uit naar de Coöperatie Erfgoed Limburg. Tevens worden initiatieven betreffende digitalisering nader toegelicht.

Namens het SHCL-team, prof. dr. Nico Randeraad, directeur

Collecties

De oprichters van het SHCL hebben vlak na de Tweede Wereldoorlog vastgesteld dat de geschiedenis van Limburg zeer incompleet zou blijven als er niet ook een voorziening zou komen voor al die particuliere bestanden die niet van rechtswege in overheidsarchieven worden opgenomen. Het SHCL beheert daarom archieven en documentatie afkomstig van bedrijven, instellingen en personen die een belangrijke rol speelden in het maatschappelijk leven in de provincie Limburg van de negentiende eeuw tot nu. Onze archiefcollectie is nooit compleet. In een veranderende wereld veranderen ook de perspectieven op wat wij (willen) bewaren. Bedrijven en organisaties houden op te bestaan en willen hun nalatenschap overdragen. Moderne communicatiemiddelen vragen om nieuwe manieren van conserveren.

Het Centrum bezit ook een rijke bibliotheek op het gebied van sociale, economische en culturele geschiedenis en heeft een collectie vlaggen en vaandels van Limburgse vak- en standsorganisaties. Van bijzonder belang zijn de unieke deelcollecties over de steenkolenmijnbouw, keramiekindustrie, landbouwgeschiedenis, arbeidsmigratie en gezondheidszorg in Limburg. Landschapsgeschiedenis is een nieuw speerpunt in ons acquisitiebeleid.

Archieven

De afdeling archieven legt zich toe op erfgoedzorg door het verzamelen, beheren en behouden, toegankelijk maken en ter beschikking stellen van bronnenmateriaal, zoals archieven, audiovisueel materiaal, verhalen en getuigenissen. Middels de duurzame toegang tot de archieven, zowel fysiek als digitaal, levert ze een belangrijke bijdrage aan de kennis van het maatschappelijk leven in Limburg in heden en verleden. De archiefafdeling heeft beheer en valorisatie van erfgoed tot doel. Ze neemt een vooruitstrevende houding aan op het vlak van archiefprojecten met publieksbereik en heeft geleerd het publiek in activiteiten mee te nemen. Archiefvormers, erfgoedpartners, onderzoekers en andere geïnteresseerden weten ons ook steeds beter te vinden met hun vragen.

Collectiebeleid

Het SHCL heeft zich verbonden met de uitgangspunten van het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en zet blijvend in op het houdbaar, zichtbaar en bruikbaar maken van onze collectie. De overgang naar het SaaS-model van het archiefbeheerssysteem MAIS-Flexis vergemakkelijkt de opslag van en toegang tot digitale bestanden, zodat we in 2024 verder kunnen met de ontsluiting en het digitaal beschikbaar maken van ons bronnenmateriaal. Hierbij krijgt de afdeling archieven in 2024 hulp van een nieuwe vrijwilliger met jarenlange

ervaring als archivaris en applicatiebeheerder: Marlies Nieuwlaat, voormalig medewerker van Rijkshet in Heerlen.

Daarnaast blijft de papieren collectie een basisvoorziening die de nodige aandacht verdient. De meeste archieven zijn immers nog niet digitaal of gedigitaliseerd. Ook zullen de aankomende jaren nog vele meters aan papieren archief bij ons binnenkomen. Rekening houdend met de door archiefvormers opgelegde openbaarheidsbeperkingen en de privacywetgeving kunnen geïnteresseerden deze stukken raadplegen in onze studiezaal. Voor de houdbaarheid, bruikbaarheid en zichtbaarheid worden deze archieven geïnventariseerd en materieel verzorgd en publiceren we de beschrijvende metadata op archieven.nl. Bij dit arbeidsintensieve werk geven we voorrang aan de bestanden waar de meeste vraag naar is. De behoeften van het publiek en de mogelijkheden die een archief biedt voor onderzoek, onderwijs en publieksactiviteiten zijn leidend. Pas na inventarisatie wordt ook digitalisering een optie.

In 2024 ligt de focus op de volgende projecten:

- De conservering en inventarisatie van het bergarchief van ENCI, de eerste helft en oudste deel van het bedrijfsarchief van de Eerste Nederlandse Cement Industrie.
- Met de inventarisatie van AWEPA wordt de eerste tranche van de bestanden uit het project 'Europa-archief' afgerond.
- Het in eigendom verwerven van het Sphinx-archief om meer vrijheid bij het gebruik te hebben.
- Het materieel verzorgen en omnummeren van het archief van Industriebank LIOF.
- De afronding van de inventaris van glaskunstatelier Flos.

Mozaïek van Daan Wildschut (Atelier Flos) aan het voormalig Sint-Willibrord Ziekenhuis te Venlo, RCE, CC BY-SA 3.0

Depotwerkzaamheden 2023-2024

Eind 2023 en in het eerste kwart van 2024 zullen de eerste stappen worden gezet om in ons fysieke depot ruimte te maken voor de papieren archieven die bij ons zullen binnenkomen. Hiertoe worden vier stappen ondernomen:

- Ongeveer 800 strekkende meter aan archieven zal worden uitgeplaatst naar een extern geklimatiseerd depot bij CentrumVerhuizingen in Maastricht. Deze archieven blijven toegankelijk voor onderzoek, maar zullen tijds moeten worden opgevraagd. Deze stukken zullen dan tijdelijk in een ‘wisselkast’ in ons centraal depot worden teruggeplaatst.
- Binnen ons depot zal een deel van de archieven worden verplaatst, zodat de vrije en vrijgekomen ruimte na uitplaatsing optimaal kan worden gebruikt.
- We onderzoeken of we enkele archieven met een lokaal karakter kunnen onderbrengen bij collega-instellingen in bijvoorbeeld Venlo en Roermond.
- Alle plaatsveranderingen worden geregistreerd in ons archiefbeheersysteem.

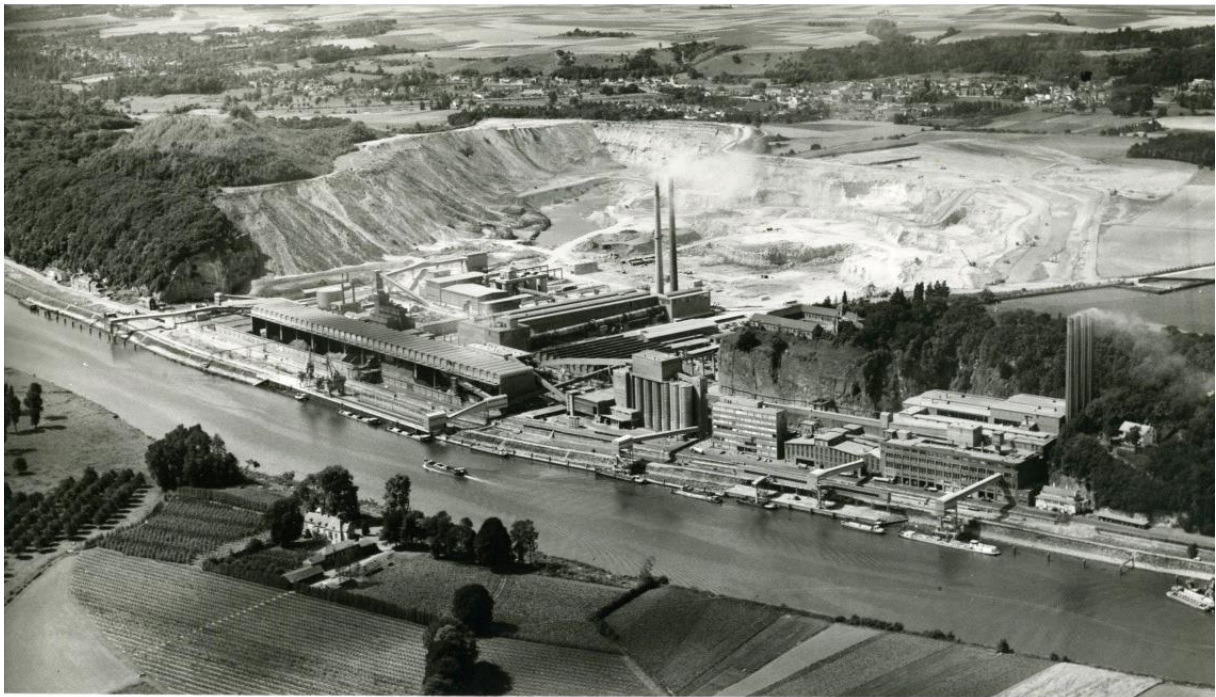
Met deze initiatieven denken we de komende jaren te kunnen voorzien in voldoende opslagcapaciteit.

Ook in 2024 zal het SHCL zich sterk blijven maken voor de inrichting van een mijngeschiedeniscentrum in Heerlen. In het kader van onze inzet om de LimburgCollectie zichtbaar en bruikbaar te maken, zouden in de nieuwe archiefbewaarplaats in de Christus Koningkerk alle archieven en publicaties over het Limburgse mijnverleden samengebracht moeten worden, gekoppeld aan een onderzoeksfaciliteit, publieksactiviteiten en een website. Met de verplaatsing van onze archieven van particuliere Limburgse mijnen met bijbehorende bibliotheekcollectie naar een centrum in Heerlen zou in Maastricht meer depotruimte beschikbaar komen om belangrijke archieven te kunnen blijven veiligstellen.

Overdracht en ontsluiting bedrijfsarchief ENCI (2023-2026)

In 2023 is de overeenkomst getekend waarmee Heidelberg Materials / ENCI Maastricht zijn bedrijfsarchief in eigendom overdraagt aan het SHCL. Het archief van ENCI – bewaard gebleven vanaf de oprichting in 1926 – behelst een bijzonder stuk van de industriële, economische, politieke, sociale, culturele, sociaal landschappelijke en natuurhistorische geschiedenis van Limburg. In 2024 zal eerst het oudste deel van het archief worden overgebracht naar het archiefdepot van SHCL. Dit bergarchief met een omvang van 250 meter zal nog in 2023 door een gespecialiseerd bedrijf worden schoongemaakt en worden omgepakt in zuurvrije omslagen en dozen. De volgende stap in het proces van toegankelijk maken is de inhoudelijke ontsluiting van het archief, het beschrijven van de stukken in een inventaris. Deze inventaris is bedoeld als wegwijzer voor de nieuwe gebruiker: onderzoekers, gebiedsontwikkelaars, oud-werknemers of andere geïnteresseerden. SHCL start hiermee in

het voorjaar van 2024. Als laatste stap zullen alle metalen (nietjes, paperclips e.d.) en plasticen vanwege roestvorming en weekmakers moeten worden verwijderd. Over het moment van overdracht van het tweede deel van het archief is SHCL nog in overleg met ENCI en de nieuwe eigenaren van het ENCI-terrein (LRE). De overdracht van het gehele ENCI-archief vraagt om extra inspanningen bovenop onze reguliere werkzaamheden en activiteiten. Het gehele project zal daarom meerdere jaren in beslag nemen (2023-2026), maar de planning is ook afhankelijk van de ondersteuning die het SHCL weet te verkrijgen om de extra materiaalkosten, transportkosten en de aanstelling van projectmedewerkers te dekken.

Het ENCI-complex ca. 1967, SHCL, Archief PLEM, inv. nr. 720

De inventarisatie en materiële verzorging van het ENCI-archief zal gepaard gaan met een brede publiekscampagne. Dit doen we door het publiek via onze website en sociale media te informeren over onze werkzaamheden en vorderingen, maar ook documenten en verhalen uit het archief te presenteren in een virtuele expositie. Daarbij zullen we onderzoekers uitnodigen op zoek te gaan naar nieuwe invalshoeken die het ENCI-archief biedt. Hun lezingen en artikelen zullen verder onderzoek stimuleren. Bijeenkomsten voor oud-personeelsleden en buurtbewoners en het delen van gedigitaliseerd materiaal aan een breed publiek houden herinneringen levend en kunnen de archiefstukken en foto- en filmdocumentatie met extra context verrijken. Zo verrijken we het ENCI-geheugen en wint het archief aan betekenis voor en samen met de maatschappij.

Overdracht archieven Huis voor de Kunsten

In 2024 zullen ook archieven van het Huis voor de Kunsten in Roermond en gelieerde stichtingen en verenigingen aan ons worden overgedragen. Het gaat voor een deel om aanvullingen op archieven die reeds bij het SHCL worden beheerd. Om de kosten te drukken en de werklast te verdelen is afgesproken om de archieven eerst in geordende toestand te laten brengen en inhoudelijk te laten ontsluiten door de organisaties zelf. Het SHCL zal de partijen hierbij begeleiden en daartoe één of meer cursusdagen in Roermond organiseren. We hopen dat de handvatten die het SHCL hierbij aanlevert het archiefbeheer bij de organisaties en de toekomstige overdracht van eventuele aanvullingen steeds eenvoudiger zullen maken.

Overdracht archief JEMA

In 2024 verwachten we ook de overdracht van het archiefmateriaal van aardewerkfabriek JEMA dat werd aangetroffen in het keramisch atelier van Jef Roberts aan de Fort Willemweg in Maastricht. Sinds 2021 is SHCL betrokken bij de ontruiming van het atelier en het veiligstellen en selecteren van het archiefmateriaal. Het materiaal zal voor overdracht moeten worden schoongemaakt. Daarover is overleg met de beheerders van de nalatenschap van Jef Roberts.

Overdracht archieven na 2024

Door goede relaties binnen en buiten het werkveld krijgt het SHCL met regelmaat nieuwe archieven aangeboden of aanvullingen op bestanden die al in ons depot aanwezig zijn. SHCL zoekt naar mogelijkheden voor het veiligstellen van de archieven van onder andere:

- de Koninklijke Nederlandse Papierfabriek (KNP)
- Meerssen Papier BV
- Landschapsarchitectenbureau Vallen-Taken – hierover zijn we in gesprek met een werkgroep van het Nieuwe Instituut te Rotterdam

Digitalisering en ontsluiting fotocollectie

De beeldcollectie van het SHCL is zeer omvangrijk en van grote waarde. Het SHCL wil de collectie stap-voor-stap digitaliseren, metadateren en beschikbaar stellen. Het doel is conservering van het beeld – aangezien conservering van de objecten zelf (de foto's) door hun chemische samenstelling op lange termijn mogelijk niet toereikend is – en het mogelijk maken van publiekspresentaties, via onze eigen kanalen en in samenwerking met externe partners. De gedigitaliseerde foto's worden voorzien van de metadata die nodig zijn om dit erfgoed te vinden, te beleven en te hergebruiken, voor zover auteursrechten en privacywetgeving dat toelaten. In 2024 concentreert het SHCL zich vooral op:

- Het beschrijven van de bijna 3.000 gedigitaliseerde foto's uit de fotocollectie van Sphinx en Société Céramique. Voormalig medewerker Max Wijnen kijkt naar de collectie voor het identificeren van de personen op de foto's.

- Digitalisering en ontsluiting van de fotocollectie van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB). Deze collectie bevat materiaal over de agrarische sector in heel Limburg. De collectie van enkele duizenden foto's is inmiddels gescand, en wordt in 2024 verder beschreven door onze vrijwilliger Peter de Vreede.
- Verder wil het SHCL in 2024 een begin maken met de digitalisering en ontsluiting van de fotocollectie DOC_0045 (de G en K serie). Het betreft een qua onderwerp zeer gevarieerde collectie. Doel is voornamelijk de vindbaarheid te verbeteren. We zijn op zoek naar een vrijwilliger die dit project vooruit kan helpen.
- In 2023 hebben we een aanvulling ontvangen op onze reeds gedigitaliseerde fotocollectie van priester en amateurfotograaf Gerardus van Rijt (DOC_0132). Na digitalisering van de aanvulling zal Ingrid M.H. Evers – de auteur van een artikel over Van Rijt in ons jaarboek 2020 - deze foto's beschrijven.
- Het is de bedoeling dat de archiefdienst van Heidelberg Materials de fotocollectie van ENCI gedigitaliseerd zal aanleveren. Het SHCL start daarna een project om de bestaande beschrijvingen aan te vullen en de foto's online beschikbaar te stellen.

Koninklijke stoet op de Lage Kanaaldijk (1903), SHCL, Collectie Van Rijt, no. 22

Digitalisering archieven

Naast de digitalisering van onze beeldcollectie worden er ook archieven geconserveerd en gedigitaliseerd. SHCL zet daarbij in op de wensen van het publiek, en anderzijds op de noodzaak kwetsbaar materiaal te beschermen.

- Eind 2022 ontving SHCL een subsidie van Metamorfoze om een groot deel van de bedrijfsarchieven van Sphinx en Société Céramique te conserveren en digitaliseren. Het gaat onder andere om materiaal over het fabriekspersoneel en over de productreclame sinds de negentiende eeuw. De interne materiaalvoorbereiding vond plaats in 2023. In overleg met Hoogduin Papierrestauratoren en fotoatelier Art in Print zal in 2024 de daadwerkelijke conservering en digitalisering een aanvang nemen.
- In 2024 wil het SHCL een nieuwe aanvraag bij Metamorfoze indienen voor de digitalisering van de personeelskaarten van de mijnwerkers uit het AZL-archief. Administratiekantoor Zuid-Limburg werd in 1967 opgericht met als doel de uitvoering van de mijnwerkerspensioenen. De vooraanvraag in 2023 werd positief ontvangen. Voor deze aanvraag wil het SHCL optrekken met het Historisch Centrum Limburg, dat plannen heeft voor de digitalisering van een deel van het archief van de Domaniale Mijn.
- Met eigen middelen en de hulp van vrijwilligers wordt daarnaast de digitalisering van de briefhoofdencollectie voortgezet.

Bibliotheek

In 2020 werd een nieuw collectiebeheerplan voor de bibliotheek opgesteld, getiteld 'Naar een toekomst als digitale erfgoedbibliotheek'. Als uitvloeisel daarvan gaan de medewerkers verder met de registratie van de 'grijze literatuur' in ons collectiebeheersysteem WMS van OCLC. Het gaat om 37.026 kleine publicaties van bedrijven, verenigingen, stichtingen en personen (brochures, rapporten, jaarverslagen, et cetera). In het kader van ons acquisitie- en afstotingsbeleid wordt in 2024 nader gekeken naar onze tijdschriftencollectie. Het betreft de afweging van de relevantie van onze tijdschriften binnen ons collectieprofiel en aanvulling van ontbrekende titels.

Open opstelling

Het SHCL hoopt in 2024 de eerste stappen te kunnen zetten naar een beter zichtbare en toegankelijke bibliotheekcollectie via een open opstelling in de studiezaal. In overleg met HCL wordt gekeken naar de mogelijkheden. Doel is om de zichtbaarheid en het gebruik van de bibliotheek te vergroten en nieuwe groepen zoals scholieren en studenten uit te nodigen naar de studiezaal te komen.

De huidige opstelling van de bibliotheekcollectie in het SHCL-depot (Foto David Maesen)

Publiek

De werkzaamheden van het SHCL gaan verder dan alleen het zorgvuldig bewaren en ontsluiten van archief- en bibliotheekcollecties. We streven ernaar om onze unieke collecties naar een breed publiek te brengen door een gevarieerde publiekswerking. Daarbij maken we zowel gebruik van fysieke bijeenkomsten, exposities en lezingen als digitale communicatie via onze website en sociale media. Onze visie op publieksbereik draait om het opbouwen van een gemeenschap van geschiedenis- en erfgoedliefhebbers, en het aanmoedigen van cultuurparticipatie en onderzoek, gebaseerd op onze collecties. De publieksactiviteiten zullen in 2024 grotendeels in het teken staan van het 75-jarig jubileum van het SHCL. Naast een blik op het rijke verleden van onze organisatie, biedt dit jubileum ook een gelegenheid om naar de toekomst te kijken. Daarom zullen we komend jaar ook concrete stappen ondernemen om de positie van onze organisatie binnen de regio, en naar de toekomst toe, duidelijker te omlijnen. In samenwerking met het communicatiebureau van Martijn Kagenaar zijn we in de zomer van 2023 gestart met een herpositioneringstraject, dit maakt deel uit van onze meerjarenvisie 2023-2027. Om dit traject in de praktijk te brengen zullen we eind 2023 een publieks- en communicatiemedewerker aanwerven. Deze persoon zal in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor het vervullen van de activiteiten van aankomend jaar, die hieronder beschreven zijn.

Historicidagen 2024 | SHCL 75-jarig jubileum

Het toeval wil dat het 75-jarig jubileum van het SHCL samenvalt met de Historicidagen 2024 – een internationaal treffen van mensen die zich professioneel met geschiedenis bezighouden. Dit meerdaagse congres, met als thema ‘ongedisciplineerde geschiedenis’, zal op verschillende plekken in Maastricht plaatsvinden. We willen van deze gelegenheid gebruik maken om vanuit SHCL een dagvullend programma aan te bieden. Het overkoepelend thema zullen we benaderen vanuit de unieke positie die het SHCL als archiefinstelling inneemt, namelijk als bewaarplaats van archieven die niet onder de Archiefwet vallen. Voor het programma willen we vanuit deze insteek een reeks lezingen, tafeldiscussies en infosessies organiseren die aandacht besteden aan onze unieke collecties en het onderzoek dat tijdens de afgelopen driekwart eeuw op die basis is gedaan. Het is de bedoeling om dit programma een dag later in een ingekorte versie opnieuw te presenteren, ditmaal exclusief voor de SHCL-donateurs, zodat we het jubileum ook met onze directe achterban kunnen vieren. Deze bijeenkomst biedt ook de mogelijkheid om de meerjarenvisie en het resultaat van het herpositioneringstraject uit de doeken te doen.

Website | Nieuwsbrief

In het voorjaar van 2023 werd onze nieuwe website gelanceerd. De nieuwe website is in zijn geheel gebruiksvriendelijker en meer gestroomlijnd geworden. Zo is onder andere de

zoekfunctie uitgebreid en zijn de collecties, archief- en bibliotheekwerkzaamheden, de onderzoeksprojecten en de onderzoekers verbonden aan het SHCL nadrukkelijker in beeld gebracht. Daarnaast hebben we ons acquisitieprofiel op de website geplaatst, een overzicht gegeven van de sleutelpublicaties van het SHCL, lopende digitaliserings- en onderzoeksprojecten beschreven en digitale content gepresenteerd voor een breed publiek. Door het gebruik van ‘tegels’ is het raadplegen van de website voor bezoekers ook visueel aantrekkelijker geworden. Naast deze vernieuwingen, zijn we van plan om regelmatig nieuwe functionaliteiten en inhoud toe te voegen. Komend jaar zullen we ons onder meer richten op de uitbreiding van onze digitale collecties en het verbeteren van de toegankelijkheid ervan. We streven ernaar om meer gedigitaliseerde bronnen beschikbaar te maken. Ook staat de lancering van een online nieuwsbrief op de planning, waarmee we regelmatig updates, aankondigingen en interessante informatie met onze donateurs zullen delen, waardoor ze altijd op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen binnen het SHCL. De nieuwe communicatiemedewerker zal deze nieuwsbrief beheren.

Webpagina 'Ontdekken' van de vernieuwde SHCL-website, shclimburg.nl

Sociale media

De beoogde aanstelling van een communicatiemedewerker zal ook een nieuwe impuls betekenen voor onze socialemediakanalen. Via deze kanalen zullen we niet alleen belangrijke aankondigingen delen, maar ook inzichten bieden in lopende projecten, bijzondere ontdekkingen uit onze archieven en boeiende verhalen die voortkomen uit historisch onderzoek. Naast de huidige kanalen als Facebook, LinkedIn en YouTube, die al enige tijd veel bezoekers en volgers hebben, willen we ook het Instagram account van het SHCL reactiveren. We hopen hiermee vooral een jonger publiek aan te spreken.

Podcast

In onze podcastreeks 'Limburgs Verleden' staat telkens een gast centraal die een bijzondere band heeft met Limburgse geschiedenis en cultuur. Afleveringen van de podcast worden gelijktijdig gepubliceerd als audio op Spotify en als video op YouTube. Het is opvallend dat de videoversies aanzienlijk populairder zijn en over het algemeen vijf keer meer worden bekeken dan de audioversies. Daarom is het van groot belang om in de toekomst meer nadruk te leggen op het creëren van audiovisuele content, ook voor de podcast. Om dit naar de toekomst toe nog beter te ondersteunen heeft onze digitaliseringsadviseur Celine Huits een cursus video maken in de erfgoedsector voltooid in 2023. Op dit moment hebben we dertien afleveringen van de podcast geproduceerd, en er staan nog vier gepland voor het najaar van 2023. In 2024 is het de bedoeling om opnieuw ongeveer acht tot tien afleveringen op te nemen, waarmee we onze luisteraars en kijkers kunnen blijven voorzien van boeiende en informatieve inhoud. We zijn enthousiast over de groeiende belangstelling voor ons werk en kijken uit naar de voortzetting van onze audiovisuele producties.

Exposities studiezaal

Sinds 2023 werken we met het HCL samen om thema-exposities in te richten in de twee vitrines die zich in de leeszaal bevinden. Ook komend jaar zullen we een aantal boeiende mini-tentoonstellingen aan de Sint Pieterstraat verzorgen. Voor deze tentoonstellingen gaan we uit van de kracht van onze collecties. Onderstaande thema's staan op de rol:

- 75 jaar SHCL: Ter gelegenheid van ons 75-jarig bestaan werpen we een diepgaande blik op onze rijke geschiedenis, onze hoogtepunten en de evolutie van ons instituut door de decennia heen.
- Voortgang inventarisatie ENCI: We zullen de voortgang van onze inventarisatieprojecten met betrekking tot ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) presenteren, waarbij we de waardevolle bronnen en documenten belichten die ons begrip van deze belangrijke industrie vergroten.
- Acquisitie JEMA: Deze tentoonstelling zal onze nieuwste aanwinst, de JEMA-collectie, in de schijnwerpers zetten. We zullen de geschiedenis en het belang van deze collectie voor ons onderzoek en erfgoedontwikkeling uitgebreid toelichten.

'Buitenshuis' draagt het SHCL graag bij aan de totstandkoming van tentoonstellingen door archiefstukken, publicaties en kennis ter beschikking te stellen.

Mijnwerkersdag

In 2024 hebben we nog een bijzonder herinneringsevenement op de planning staan: de Mijnwerkersdag. Dit evenement markeert niet alleen de 50ste verjaardag van de sluiting van de laatste mijn, Oranje-Nassau, maar wil ook laten zien dat het mijnwerkersverleden springlevend is. Bovendien is deze dag een opmaat tot de subsidieaanvraag ten behoeve van de digitalisering van dit erfgoed, die wij willen indienen bij Metamorfoze. Tijdens de mijnwerkersdag kunnen oud-mijnwerkers of hun nabestaanden hun personeelskaarten

inzien en persoonlijke verhalen delen. Ook plannen we een expositie ingericht door Afra de Mars, die promotieonderzoek doet naar de Domaniale Mijn te Kerkrade. Verder zullen we aansluiting zoeken bij het programma van het Mijnmuseum en andere instellingen die aandacht aan de mijnsluiting zullen schenken.

Een middag vol Maastrichts aardewerk

De aanvraag die wij bij Metamorfoze hebben ingediend voor de digitalisering van de Sphinx-archieven en de acquisitie van het archief van het keramisch atelier Jema zijn een mooie aanleiding onze blik te richten op de rijke geschiedenis van Maastricht als keramiekstad. We zullen een (mid)dag organiseren waarop we bijzondere stukken uit onze collecties zullen tonen en een platform zullen bieden aan sprekers over dit onderwerp.

Maand van de Geschiedenis 2024

Vanwege de feestelijkheden rondom ons 75-jarig jubileum en het dagvullend programma voor de Historicidagen, hebben we besloten om volgend jaar iets terughoudender te zijn in het organiseren van activiteiten tijdens de Maand van de Geschiedenis. Een belangrijk element dat we willen behouden, is de bijdrage van onze medewerker Frank Hovens. Zoals in voorgaande jaren zal Frank nauw samenwerken met L1 om een boeiende reeks historische feiten en gebeurtenissen te presenteren. Deze verhalen zullen aansluiten bij het thema van de Maand van de Geschiedenis, 'Echt nep'.

Erfgoedweekend

Het erfgoedweekend dat wij jaarlijks organiseren in de reeks van de Coöperatie Erfgoed Limburg zullen we proberen te laten samenvallen met de publieksdag die we in de slipstream van de Historicidagen zullen organiseren.

DRAPO

Het Limburgse vlag- en vaandelproject is in een steady state aangekomen. De website Limburgsevaandels.nl zal worden voortgezet en aanvullingen blijven van harte welkom. Een vervolgproject (DRAPO+), waarin de 'vlagdragende' organisaties zelf nader in beeld worden gebracht, is in samenwerking met Centre Céramique, in gang gezet. We beogen op deze manier de gevarieerde geschiedenis van de culturele sociabiliteit in Limburg voor het voetlicht te brengen.

Onderzoek

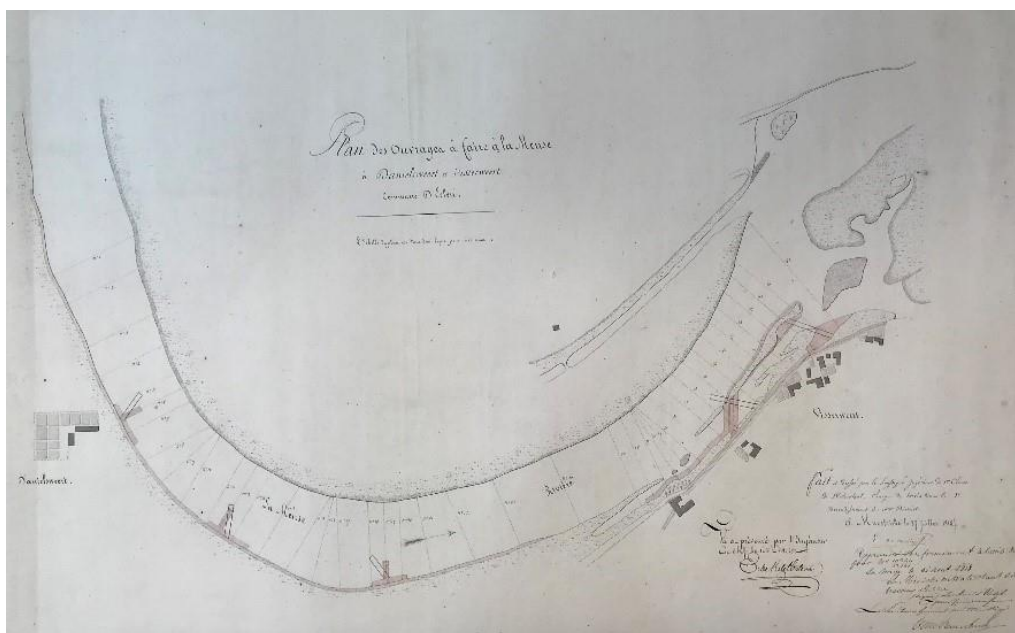
In 2024 zal de afdeling Onderzoek eveneens een groot deel van haar activiteiten afstemmen op het 75-jarig jubileum. Dit jubileum biedt enerzijds de gelegenheid om terug te kijken naar de gevarieerde geschiedenis van het SHCL, de unieke collecties en de onderzoekstradities van de afgelopen driekwart eeuw. Anderzijds biedt het een kans om te kijken op welke manieren we kunnen voortbouwen op onze sterktes en hoe we kunnen vernieuwen. Ons jaarboek zal komend jaar in het teken staan van het nieuwe onderzoeksthema 'de sociale geschiedenis van het landschap'. Deze jubileum-editie van het jaarboek zal ook bijdragen bevatten van een aantal SHCL-researchfellows, hetgeen bijdraagt aan een meer prominente profilering van deze gemeenschap van onderzoekers naar de buitenwereld toe. Daarnaast gaat in 2024 de tweede fase van het vorig jaar gestarte briefhoofdenproject van start. Met ondersteuning van vrijwilligers zullen we een online databank creëren waarin alle gescande briefhoofden zorgvuldig worden beschreven; in een latere fase zal deze databank ook integraal online worden gedeeld. Directeur Randeraad en hoofd Onderzoek Roosen zullen komend jaar over beide thema's, 'landschap' en 'briefhoofden' ook een aantal bijdragen publiceren om ze verder academisch te verankeren. Als laatste is het belangrijk te vermelden dat 2024 ook het laatste jaar is van het promotietraject van Judith van Puyvelde. Zij zal naar verwachting in het najaar van 2024 haar dissertatie over Atelier Nicolas afronden.

Sociaaleconomische geschiedenis

Het SHCL heeft een lange traditie opgebouwd binnen het domein van bedrijfs- en mijngeschiedenis, een traditie die ook in 2024 wordt voortgezet met het onderzoek van twee promovenda. Drie jaar geleden begon Judith van Puyvelde (MA) haar promotieonderzoek aan het glazeniersatelier F. Nicolas en zonen, als onderdeel van het LIMES-project aan de Universiteit Maastricht. Haar project, getiteld *'The Atelier Glasschilderkunst F. Nicolas en Zonen in Roermond (1855-1968) and the Revival of Stained Glass Production in Western Europe in the 19th and 20th Century'*, onderzoekt de wederopleving van glas-in-loodproductie in West-Europa in de 19e en 20e eeuw. Afra de Mars (MA) begon twee jaar geleden met haar onderzoek naar de Domaniale Mijn in Kerkrade. Haar project, getiteld *'A Mining Landscape Without Borders. The Domaniale Mijn (Kerkrade) and its Surrounding Environment and Communities, ca. 1700 – present'*, verbindt de lange geschiedenis van de mijn met perspectieven uit de landschapsgeschiedenis. Prof. dr. Nico Randeraad fungeert als promotor voor beide projecten, terwijl prof. em. dr. Ad Knotter, prof. dr. Joep Leerssen en dr. Ben Gales als copromotoren optreden. Samen zijn Judith en Afra ook een project rond de verbeelding van de mijnbouw in glas-in-lood ramen gestart.

Sociale geschiedenis van het landschap | Wetenschappelijke publicaties

2024 zal een eerste oogstjaar worden voor publicaties over het thema ‘sociale geschiedenis van het landschap’ – over de relaties tussen mensen en hun omgeving. Ons Jaarboek zal dit thema aan de hand van verschillende Limburgse casestudies nader exploreren. We hopen aan het eind van het jaar de *De Atlas van de Geul* uit te brengen, een project van Hovens en Randeraad, in samenwerking met uitgeverij WBooks. Daarnaast zullen verschillende publicaties van de hand van Randeraad en Roosen over dit onderwerp verschijnen. Uiteraard zal ook het archiefonderzoek in binnen- en buitenland voortgang vinden. Ter ondersteuning van het onderzoek zal het SHCL zijn eigen collectie met betrekking tot dit thema nader ontsluiten en uitbreiden. Denk aan archiefstukken over de afgraving van de Pietersberg in het ENCI-archief, de toegang (via Delpher) tot tijdschriften over land- en tuinbouw in Limburg, en de mogelijke verwerving van delen van het archief van landschapsarchitectenbureau Vallen-Taken.

Plan voor oeverbeschermingswerken bij Visserweert (1818), HCL, Rijkswaterstaat, inv.nr. 1739

Limburgse briefhoofdenproject

Komend jaar gaat de tweede fase van het Limburgse briefhoofdenproject van start gaan. Deze heeft als doel om de ruim 22.000 gedigitaliseerde briefhoofden via een online databank (Nodegoat) te beschrijven en te ontsluiten. Net als bij de voorgaande fase zal hiervoor een beroep worden gedaan op vrijwilligers. In samenwerking met het Digital Studies Lab (The Plant) van Maastricht University zal de databank zodanig worden ontwikkeld dat ‘burgerwetenschappers’ hiermee gemakkelijk aan de slag kunnen. Naast deze vrijwilligers zullen ook twee studenten van University College Maastricht als assistenten starten in het Briefhoofdenproject vanaf september 2023. Zij zullen enkele maanden aan het project verbonden zijn en een eigen onderzoek uitvoeren met de briefhoofden als

bronmateriaal. Dankzij een financiële bijdrage van de Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg (WIEL) zal een publieksboek worden uitgebracht op basis van de briefhoofden van Maastrichtse bedrijven. Na het afronden van de werkzaamheden rond de databank, zullen de derde en vierde fasen van het project aanvangen in 2025 en 2026. De derde fase zal zich toespitsen op het ontwikkelen van een website waarop alle briefhoofden en de online databank te raadplegen zijn. De vierde fase draait in grote mate om crowdsourcing en zal zich richten op de uitbreiding van de collectie door de briefhoofden in het bezit van andere archiefinstellingen en particuliere verzamelaars in Limburg te digitaliseren en aan de databank toe te voegen.

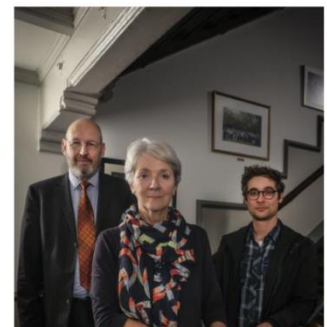

21 april 2023

Burgerwetenschap in regionaal historisch onderzoek

Het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL) bestaat sinds 1949, maar de samenwerking met de Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen (FASoS) van de Universiteit Maastricht (UM) is recenter. In 1983 ondertekenden de UM en het SHCL een overeenkomst om hun samenwerking te formaliseren. Directeur van het SHCL, Nico Randeraad, bekleedt - in samenwerking met FASoS - de leerstoel 'Vergelijkende regionale geschiedenis, in het bijzonder die van Limburg en aangrenzende regio's'.

Onderwijs over lokaal en regionaal erfgoed

Gesprek Randeraad, Roosen en Wyatt over de inzet van vrijwilligers in historisch onderzoek,
<https://www.maastrichtuniversity.nl/nl/nieuws/burgerwetenschap-regionaal-historisch-onderzoek>

MACCH

De directeur van het SHCL neemt deel aan de stuurgroep van het Maastricht Centre for Arts and Culture, Conservation and Heritage. Dit interdisciplinaire onderzoekscentrum is verbonden aan de Universiteit Maastricht en omvat verschillende faculteiten, alsook de Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL) en het SHCL in haar samenstelling.

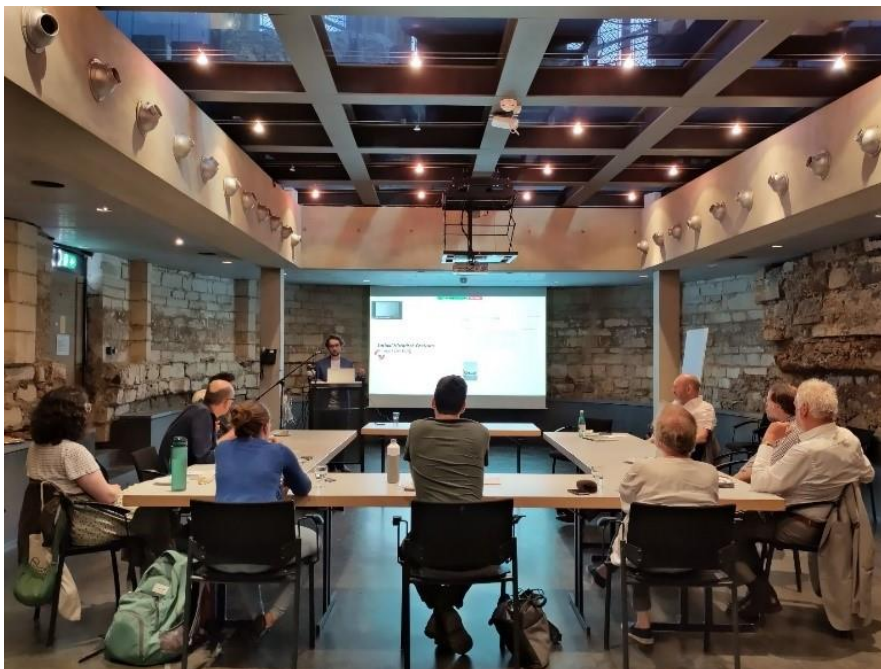
Bijzondere leerstoel

De speciale leerstoel 'Limburg en Europa', opgericht in samenwerking tussen het SHCL en Studio Europa, zal in het jaar 2024 opnieuw worden bekleed door prof. dr. Joep Leerssen. Naast het voortzetten van de coördinatie van DRAPO, inclusief de spin-off projecten, zal hij zijn aandacht richten op de volgende initiatieven. Leerssen heeft van de Faculty of Arts and Social Sciences (UM) de bijzondere opdracht meegekregen te onderzoeken hoe een nauwere samenwerking kan ontstaan tussen universitair en extramuraal onderzoek op het gebied van de cultuur- en historische wetenschappen.

Research fellows

SHCL is in volle vaart een academische gemeenschap te ontwikkelen van historici die zich bezighouden met onderzoek naar de sociale, economische en culturele geschiedenis van Limburg. Dit plan heeft twee hoofddoelen. Ten eerste streven we ernaar om een collectief te creëren waarin er een vruchtbare uitwisseling van ideeën, methodologieën en projecten kan plaatsvinden. Ten tweede willen we de onderzoekers, hun onderzoeksprojecten en publicaties beter positioneren binnen het nationale historische domein. Op die manier willen wij de geschiedbeoefening over Limburg stimuleren, naar het voorbeeld van gerenommeerde zusterorganisaties zoals het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam en de Fryske Akademy.

Naast het aanbieden van fysieke werkplekken en de mogelijkheid om onderzoeksassistenten of stageplekken in te richten, organiseren wij tweemaal per jaar een SHCL-onderzoeksdag. Gedurende deze bijeenkomsten hebben de research fellows de gelegenheid om hun onderzoek te presenteren, feedback van medefellows te ontvangen en mogelijkheden tot samenwerking te verkennen. Daarnaast nodigen we met regelmaat ook externe academici om hun onderzoek te delen.

Bijeenkomst SHCL-fellows, 9 juni 2023 (foto: Celine Huits)

Op de website zijn de research fellows prominent aanwezig dankzij persoonlijke profielpagina's met een korte biografie en een overzicht van enkele publicaties zijn opgenomen. In 2023 waren er elf research fellows aan het SHCL verbonden, in 2024 zal dat aantal groeien tot negentien. Ook komend jaar zal hoofd Onderzoek Roosen actief nieuwe leden blijven werven voor deze gemeenschap van onderzoekers.

Samenwerking

Op het gebied van (wetenschappelijk) onderzoek en onderwijs blijft het SHCL in 2023 op structurele basis samenwerken met **Maastricht University**, de **Open Universiteit** en **Hogeschool Zuyd**. Vertrekpunten van de samenwerking zijn: aantonen van maatschappelijke waarde van de SHCL-collecties, valorisatie van onderzoek, en expertise van medewerkers, bijvoorbeeld op het vlak van digitalisering en ontsluiting. Deze aspecten kunnen zowel voor studenten als voor medewerkers ingezet worden. De ‘werkvloer’ van het SHCL biedt unieke kansen voor stage-studenten uit verschillende studierichtingen om hun kennis en kunde te vergroten. Voor wetenschappelijk onderzoek bieden bijvoorbeeld DRAPO, het briefhoofdenproject, en het gedigitaliseerde fotomateriaal veel aanknopingspunten. Hoofd Onderzoek Roosen is lid van het Algemeen Bestuur van het **Posthumus Instituut**, de landelijke onderzoeksschool op het gebied van sociaaleconomische geschiedenis. Hij participeert in een interuniversitair initiatief (met de Radboud Universiteit Nijmegen) rond de realisatie van een Nederlandstalige minor op het gebied van erfgoedstudies. In het kader van het oral history project van de Open Universiteit, ‘Kinderen van de kolonie’, over de doorwerking van het mijnverleden, onderzoeken we de mogelijkheden voor duurzame opslag en gebruiksvriendelijke ontsluiting van de interviews.

Vanaf de oprichting van de **Coöperatie Erfgoed Limburg** is het SHCL nauw betrokken bij de activiteiten van deze koepel. De samenwerking blijkt allereerst op organisatorisch en bestuurlijk niveau. Randeraad is sinds 2021 lid van het CEL-bestuur met de portefeuille Digitalisering. Drs. Marjo Konings wordt door het SHCL voor 0,1 fte ingezet als coördinator voor de werkgroep Publieksbereik. Daarnaast is Randeraad voorzitter van de kerngroep van de LimburgCollectie, die een digitale infrastructuur voor het Limburgs erfgoed vormgeeft, in samenwerking met de digitaal erfgoedcoach bij het Huis voor de Kunsten, in het kader van het digitaal werkplan van CEL en de regionale architectuur voor LinkedOpenLimburg. In 2024 zal deze intensieve samenwerking voortgezet worden.

Onze publieksactiviteiten worden voor een deel geleid via CEL-kanalen, middels de werkgroep Publieksbereik. Het SHCL verzorgt ook in 2024 een zogeheten ‘Erfgoedweekend’ in het kader van het CEL-programma, en draagt desgevraagd bij aan de Erfgoedweekenden van partners binnen de Coöperatie. Het SHCL draait ook mee in de PR die via CEL georganiseerd wordt, middels posts en reposts op de sociale media.

Het SHCL werkt al vele jaren nauw samen met het **Koninklijke LGOG**. Naast de bestendige relatie in bestuur en redactie van de Maaslandse Monografieën, trekken beide organisaties gezamenlijk op bij de organisatie van congressen, symposia en de Maand van de Geschiedenis.

Ook met grotere en kleinere **Limburgse musea** en aanverwante erfgoedorganisaties onderhoudt het SHCL duurzame relaties. Wij dragen bij aan tentoonstellingen met expertise

en materiaal. Het Limburgs Museum in Venlo vraagt met regelmaat om mee te denken met de thema's van aankomende tentoonstellingen.

De radio- en tv-zender L1 is onze vaste partner bij de Maand van de Geschiedenis. Ook in verband met andere activiteiten weten wij elkaar altijd snel te vinden.

Digitalisering

Het digitale transitiebeleid van het SHCL heeft betrekking op het volledige digitale ecosysteem: van het efficiënt gebruik en uitbouw van collectiebeheersystemen, infrastructuur en metadata, tot de inventarisatie van het te digitaliseren, gedigitaliseerd en *born digital* materiaal, maar vooral ook tot een op maat gesneden dienstverlening aan de (potentiële) gebruikers. De brede achtergrond van de hier gepresenteerde aspecten is beschreven in onze Beleidsvisie Digitalisering. We volgen ook hier het breed gedragen NDE-spectrum van houdbaar, bruikbaar en zichtbaar, die in onze provincie vertaald zijn naar het LinkedOpenLimburg programma.

SHCL-medewerker Celine Huits is inmiddels in vaste dienst als digitaal adviseur en helpt ons met alle aspecten die raken aan de digitale transitie.

1. Houdbaar

De kernsystemen voor de archieven (MAIS-Flexis, De Ree) en voor de bibliotheek (WMS, OCLC) worden 'via de cloud' (SAAS) aangeboden. Wij zijn rechtstreeks en samen met andere partijen met de leveranciers in kwestie in gesprek om de systemen zoveel mogelijk linked (open) data klaar te maken. Linked open data wordt een steeds belangrijkere factor in de wereld van digitaal cultureel erfgoed. Het SHCL is een van de voortrekkers in de provincie als het gaat om een duurzame en verbonden infrastructuur voor erfgoeddata, gebaseerd op deze voorziening. In de kerngroep van de LimburgCollectie, die de totstandkoming van een digitale infrastructuur begeleidt, is Randraad actief als voorzitter. In die hoedanigheid volgt hij de activiteiten van het provinciale digitale erfgoedteam op de voet.

Voor een publieksvriendelijke presentatie van de linkeddataproyecten, zoals DRAPO, de Limburgse briefhoofden en de mijnbouw georiënteerde glas-in-lood ramen, zal het SHCL gebruikmaken van interfaces die gevoed worden vanuit Nodegoat, een web-based onderzoeksomgeving voor de geesteswetenschappen. Nodegoat, gehost door Universiteit Maastricht (op zich ook een mooie vorm van samenwerking), is voor het SHCL en andere erfgoedinstellingen een efficiënt dataplatform.

Het SHCL heeft op dit moment slechts beperkte server of cloud ruimte tot zijn beschikking. Naarmate het aantal gedigitaliseerde stukken toeneemt en er ook *born digital* materiaal zal binnenkomen, wordt de behoefte groter aan een **e-depot** of vergelijkbare faciliteit, die duurzaam beheren en raadplegen van te bewaren digitale archiefbescheiden mogelijk maakt. Samen met andere organisaties in de provincie hoopt het SHCL een betaalbare oplossing hiervoor te realiseren.

Zo willen we in 2024 voor de hosting en beschikbaarstelling van de mijnwerkerstijdschriften, die in een eerder stadium gedigitaliseerd zijn, een duurzame oplossing tot stand brengen. De architectuurcriteria van LinkedOpenLimburg zullen hierbij leidend zijn.

2. Bruikbaar

Het aantal gedigitaliseerde archiefstukken en bibliotheekmateriaal uit de SHCL-collecties neemt geleidelijk toe. Dit proces gaat in 2024 versneld door. Met behulp van Metamorfoze, het nationale programma voor het behoud van het papieren erfgoed, zijn we op weg met de digitalisering van een serie periodieken uit onze collectie (in totaal ca. 75.000 pagina's), van *De veldbode* tot *De kruisbanier: maandblad voor R.K. drankbestrijding*. Ook in het kader van Metamorfoze (traject Archieven en Collecties) is de digitalisering van een flink deel van het Sphinx-archief gestart, als aanvulling op de reeds gedigitaliseerde decorboeken.

Het SHCL Jaarboek wordt ook in 2024 aangeboden op Openjournals.nl, een *open access* platform voor wetenschappelijke tijdschriften, gecoördineerd vanuit de KNAW. Dit komt de inhoud van deze periodiek met terugwerkende kracht – ook op artikelniveau – zeer ten goede, onder andere door automatische doorzoekbaarheid via Google.

3. Zichtbaar

Het SHCL is de laatste jaren vooral digitaal zichtbaar geworden door zijn website en actieve aanwezigheid op sociale media (Facebook, LinkedIn, Instagram). Langs deze kanalen worden niet alleen nieuwsberichten maar ook minitentoonstellingen gepubliceerd. We onderhouden ook de website limburgsevaandels.nl en richten een nieuwe site in voor de presentatie van glas-in-lood ramen waarop aspecten van mijnbouw getoond worden.

In het kader van de LimburgCollectie en het project LinkedOpenLimburg willen we een structurele bijdrage leveren aan kennis en informatie die via het Limburgs Museum Online gepresenteerd zullen worden. In 2024 hopen we zo de gedigitaliseerde mijnwerkerstijdschriften een nieuw platform te geven.